

ELENA
PONIATOWSKA

Flor de Lis

Traducere din limba spaniolă și note de
Dorina Ivan

FLOR DE LIS

EXCELENȚĂ ÎNCĂ DIN 1918
STRADA HUICHAPAN, NR. 17
CARTIERUL HIPÓDROMO-CONDESA

*

Preparăm *tamales* cu *mole*
din ardei iute verde sau roșu, toate cu pui,
precum și dulci.

Servim ciocolată, *atole* de căpșuni,
vanilie cu scorțișoară, *champurrado*.

*

Tamales în stil Oaxaca la comandă.

Deservim petreceri de botez,
de mir și Prima Împărtașanie.

Prețuri speciale pentru comenzi mari.

Livrări la domiciliu

*

SALON PENTRU FAMILII

*

Duminica, gustări mexicane.

Înveșmântăm figurine cu Pruncul Isus.

*

*Servire personală pentru stimata noastră clientelă
din partea domnului A. Andrade Marroquín*

„Din șobolani și din șerpi,
din broscoi și din arici,
din păianjeni fără număr
și din câte și mai câte
sunt făcuți copiii mici.“

Așa cântă micuța Lulú¹
în timp ce se săpunește în cadă.

(Număr extraordinar, ianuarie 1954)

1. Personaj principal într-o serie de benzi desenate creată de Marjorie Henderson Buell în 1935, populară în Mexicul anilor '40-'50.

O văd ieșind dintr-un șifonier vechi: poartă o cămașă de noapte lungă și albă, iar pe cap are o bonetă de dormit cum apar în ilustrațiile din Biblioteca Roz a Contesei de Ségur. Când închide ușa batantă, mama o izbește de propriul trup și își ciupește nasul. Teama de ușă nu mă va părăsi niciodată. Canatul va strivi întotdeauna ceva, separând, lăsându-mă pe dinafară.

*

„Doamna ducesă este servită.“ Doamna ducesă este buna mea, iar ceilalți sunt tot duci, cei patru fii, Vladimiro, Estanislao, Miguel, Casimiro, cu cele patru soții ale lor: ducesa Alejandra, ducesa Ana, ducesa Constanza, ducesa Luz. Zece duci și copiii lor, ducișorii, iar sora mea și cu mine suntem nou-venitele. Duce, duce, duce, ducesă. La ceasul cafelei, în bibliotecă, când bucătarul-șef prezintă spre aprobarea mării ducese meniul din ziua următoare, îl salută pe rând: „*Bonsoir, chef*“, în afară de cea mai tânără, care se încurcă: „*Bonsoir, duc*“. Un duce în plus, cu bonetă albă și mare, ca a unui bucătar din gravurile Contesei de Ségur.

Ca să ajungem în sala de mese, traversăm salonul. Într-un tablou enorm, despre care acum știu că e de Hundercutter¹, văd un pelican, un curcan, mai multe rațe, potârnicchi atârinate de o sfoară, câteva bibilici vârgate. Din alt tablou se ivește un cerșetor. Restul nu mă impresionează, numai cerșetorul cu trei fire de păr în barbă și o căutătură feroce și rugătoare pe sub fruntea bandajată. Întinde mâna păroasă, mă urmărește, vrea să mă apuce de gât.

În fața fiecărui scaun, meniul scris cu penița, cu *pleins și déliés* pe care aveam să le învăț mai târziu la École Communale, după multă trudă, fiindcă picătura de cerneală e mereu prea groasă la început, și cum controlezi o picătură de cerneală, o picătură de suc, o picătură pe barbă, o picătură care îți cade pe fustă, o picătură sărată pe obraz? Nici eu, nici sora mea nu scoatem o vorbă. „*Children should be seen and not heard*“, avertizează bunica Beth. E nord-americană, vorbește prost franceza, zice „*la fromage*“, zice „*le salade*“, zice „*le voiture*“. Seara citește *National Geographic Magazine*. Bunicul are mustați căzute și încărunțite pe care le șterge cu un șervet adus dimpreună cu desertul. Noi îl imităm, ne măturăm buza de sus cu degetele, iar musafirul zâmbește: „Parcă ar fi niște iepurași“. La prânz, vizitatorii sunt mai rari. Vin cel mult unul sau doi, care se mulțumesc să-l asculte cu evlavie pe bunicul. Nu vorbește mai nimeni, doar el și câteodată mama. Pentru noi, contează numai bunele maniere: să nu lăsăm nimic în

1. Cel mai probabil, Melchior d'Hondecoeter (1636-1695), pictor olandez specializat în arta reprezentării păsărilor.

farfurie. Într-o zi, la prânz, mama a uitat să ne taie carnea mie și Sofiei. Vine un *maitre d'hôtel* să schimbe farfuriile și pe ale noastre le ia neatinsse. Apoi râde de scăparea ei, o aud râzând, îmi place râsul, dar cel mai mult îmi place gura ei.

*

Apa e foarte fierbinte, niciodată n-a mai fost așa, dar eu mă bag oricum, să nu observe nimic. Iată că vine, zâmbește, o să-mi zâmbească mie.

Are o strungăreață.

— E bună apa?

— Da.

— Așa vă place de obicei?

— Da, da.

Se apropie de mine. Își sprijină mâinile pe marginea căzii. Mă uit la stânga. De pe inelar, își scoate cu îndemănare un tubușor bej de piele întoarsă, prins de încheietură. Și văd. Îi văd degetul ciung; începutul unui deget. Lasă peticul de piele întoarsă pe lavoar și zâmbește pentru a doua oară, iar strungăreața de la dinții din față fulgeră din nou.

— O să vă săpunesc pe spate și pe gât.

— Pot și singură, *mademoiselle*.

— Nu, nu puteți.

— Vă asigur că pot.

— Nu, Mariana.

Degetul ciung, degetul ciung, degetul fără buric, cârligul, degetul retezat, lipsit de căpătâi.

— Dați-mi săpunul și mănușa!

— Nu le am.

— Le aveți la picioare, le văd prin apă. Grăbiți-vă, n-am timp de pierdut!

Întind docil brațul. Când ies, mă învelește într-un prosop alb, enorm, cu glugă.

— Ștergeți-vă singură, asta puteți să faceți.

Nu mă șterg; tremur. *Mademoiselle* se duce după sora mea.

Între timp, cada se goleşte în vuiet de vârtaj; aş vrea să mă scurg și eu așa, ca apa, dintr-o singură zvâcnire. *Mademoiselle* se întoarce:

— Nu dau de sora dumneavoastră. Chiar că e neascultătoare! Vă rog să vă ștergeți și să vă puneți cămașa de noapte și halatul.

Baia Sofiei e un chin. Zgârie, dă din picioare, apa se duce încolo și înapoi, o aud cum stropește podeaua de mozaic. „Piatra ponce?“ întrebă *mademoiselle*, iar Sofia urlă printre zvârcoleli: „Nounou, Nounou!“. Sughiturile i se înfig în unde. Oare se îneacă dinadins? *Mademoiselle* a închis ușa de la baie, să astupe țipetele. Într-un târziu ies amândouă, *mademoiselle* agitată, cu șuvițe lipite pe frunte, Sofia împurpurată de-atâta țipat. Eu am toată apa din cadă în ochi; se scurge, se tot scurge, dar nu pot să închid robinetul.

Mademoiselle se face că nu vede; iar dacă vede, își spune că e pedagogic să nu-i dea importanță. Sună din clopoțel.

— Vă vor aduce cina în cameră.

Nounou n-ar fi făcut în veci așa ceva. Ea cobora la bucătărie să inspecteze conținutul tăvilor cu mâncare, să stea

la taclale cu bucătarul, era prietenă cu restul personalului domestic și înainte de cină ne oferea acest răgaz de joacă în halat.

Îl văd pe *maitre d'hôtel* intrând cu două tăvi pe care le așază pe masa rotundă, pe tăblia căreia ne înșirăm și jocurile de puzzle cu multe piese de lemn, pe care Sofia vrea să le îmbine cu forța, izbindu-le cu podul palmei. „Nu încape acolo, Sofia! Ce, nu vezi?” „Ba încape, fiindcă vreau eu să încapă.” *Mademoiselle* ridică clopoțelul. Ieri, acesta era privilegiul nostru. Cu brațul suspendat în aer, dispune:

— Vă rog să aduceți și tava mea. Doamna ducesă a poruncit să iau masa cu fetele.

Sofia urlă:

— Să mănânce cu noi? De ce? De ce? Nu e drept!

Se smucește, se trage de păr, *mademoiselle* o privește, *maitre d'hôtel*-ul se întoarce pe călcăie și aduce tava cât ai zice pește. Sofia lasă mucii să-i curgă în supă, face un tărăboi de nedescris. *Mademoiselle* avertizează:

— Nu îmi doresc să mă văd obligată să vă pedepsesc în prima seară când mă aflu aici.

Mâncăm toate trei sau ne prefacem că mâncăm. *Mademoiselle* Durand nu mai spune nimic. Și ea pare tristă. O așteaptă atâtea zile de: „Sofia, vă rog să apucați cuțitul cu mâna dreaptă. Mariana, nu mai înfigeți degetele în nas! Fetelor, vă rog să vă puneți mănușile, să nu trântiți ușile, fete leneșe, fete străine, fete străine, fete străine...” Sofia îmi aruncă priviri negre, pline de furie. Eu mă supun orbește. „Ce vină am eu, Sofia, că-mi lipsește puterea să izbesc cu piciorul în mobile?” *Mademoiselle* face un efort și întrebă cu glas delicat:

— Vreți să vă spun o poveste?

Sofia țipă:

— Nuuuuuuuuu!

— Dar dumneavoastră, Mariana?

Se întoarce către mine căutând un sprijin, însă eu o trădez. La urma urmei, ce poveste ar putea să ne spună? Singura care m-ar interesa pe mine ar fi despre degetul ciung, dar mi-e prea frică să i-o cer.

— Nu, nici eu.

— Atunci mergeți să vă spălați pe dinți, fiindcă doamna ducesă vine îndată să vă ureze noapte bună.

Sofia se indignează:

— Nounou nu ne pune niciodată să ne spălăm pe dinți seara.

— Nounou era o femeie de la țară, zice *mademoiselle* Durand pe un ton sec.

Eu și Sofia stăm în picioare lângă fereastră, umăr la umăr, și ne uităm cum se întunecă grădina de afară.

— Doamna ducesă întârzie. Vă rog să vă băgați în pat, dar numai după ce vă spuneți rugăciunile.

— Mama nu e niciodată punctuală, o informează Sofia.

Ne dezbrăcăm de halate și ne rugăm cu voce tare, dar puțin, foarte puțin. Mă culcușesc între cearșafurile reci. *Mademoiselle* ne privește timid; nu știe dacă să se apropie, dacă să ne spună noapte bună, dacă să stingă lampa, dacă să întindă cearșafurile ca să nu ne dezvelim. Stăm toate trei încordate, iar ea pare deznădăjduită, lasă brațele să-i cadă pe lângă corp, cu degetul ei ciudat, ciung, ca al unui pirat, înăuntrul degetului fals de piele întoarsă bej (tăiase peticul

ăla dintr-o mânășă veche, mă gândesc cu răutate). Înfruntă de una singură ostilitatea plină de cruzime a copilăriei. Ne privim în tăcere, două ființe mici și una mare, iar prin deșertul care se întinde între noi îi aud vocea, vocea ei de clopoțel din pădure; zarva ei silvestră se zorește pe coridor.

Grăbită, împinge ca de obicei ușa cu tot corpul, pe care ușa îl pune apoi în ramă, tablou viu al ei înseși.

— V-ați băgat la culcare, fetelor? V-ați purtat cum se cuvine? Ați ascultat de *mademoiselle* Durand?

Zburătăcește, rochia îi mătură podeaua, scrutează cele patru vânturi cu ochii ei de vijelie, dansează pentru noi fără să vrea, câte un glissando, câte un *entrechat*, mai face o piruetă, se întoarce pe călcâie:

— Dar ce-i cu fețișoarele astea? Ce-au pățit fetițele mele mârâite? (Mârâie ea însăși.) Sunteți prostdispuse? Vai de mine și de mine, ce mă grăbesc! E nepermis de târziu, mă ucide Casimiro. Ați mâncat bine de seară? (Nu așteaptă răspuns.) Trebuie să plec, rămas-bun, micuțele mele, noapte bună, iubitele mele! V-ați luat doctoriile? Dacă nu, trebuie să fie însemnate pe undeva, sigur le-a lăsat doica, să știi și dumneata, *mademoiselle*...

Sofia țipă:

— Nounou, Nounou, eu o vreau pe Nounou a mea!

— Sofia, nu se mai putea cu ea, Nounou vă răzgâia prea mult.

Se duce la patul ei, o sărută, apoi plutește către mine și se apleacă; îi văd pieptul foarte alb, rotund, de lapte, pielea albă ca laptele, parfumul ei, părul care se lasă ca o ramură de copac peste chipul meu încrunțat, gâtul ei, o, mama mea toată numai flori, mă sărută în grabă, îmi spune „micuța

mea miozotis¹“, cuvânt pe care îl cuprind în palmă, apoi dintr-o piruetă o îndeamnă pe guvernantă:

— *Mademoiselle*, dumneata vino puțin cu mine, am să-ți dau unele indicații cât coborâm scările.

Îi aud vocea în depărtare. Rochia ei continuă să măture coridorul. Se închide o ușă. Rămân singură cu acel nu-mă-uita întemnițat, palpitând unu, doi, unu, doi, cu zvâcniri albastre și mici.

*

Mademoiselle Durand îmi spune:

— După ce veți învăța să citiți, o să v-ascundeți prin colțuri cu câte-o carte.

Aplecată deasupra cărții, eu nu înțeleg nimic, dar mă aciuiez într-un colț și mă prefac, ca să mă iubească.

*

Mergem în vacanță în La Baule, cu *mademoiselle* Durand și ciotul ei de deget acoperit cu o piele întoarsă de altă culoare, pe care și-o leagă de încheietură cu niște curelușe. Pe sora mea o pedepsește zilnic, îi interzice desertul care ni se servește într-un colț al sălii de mese pustii. Fețele de masă sunt așa de țepene, că am impresia că mesele stau gata să-și ia zborul pe fereastră; țesătura albă e aspră ca nisipul, îmi place s-o simt între degetul mare și arătător. O înghețată *praliné* spintecată de un fursec în cupa înaltă

1. Floare de nu-mă-uita.

de argint cu perle de condens. Îmi place să dau cu limba peste bucațelele de alună. Sora mea nu zice nimic, se uită la noi cum mâncăm. E rebelă. A refuzat să deșerte oala de noapte a lui *mademoiselle*. Eu, în schimb, mă duc și o golesc în closetul de pe etajul nostru, la capătul coridorului. Le golesc pe ale noastre. O golesc pe a ei. Fac orice, numai să mă iubească. Pe mine nu mă pălmuiește; pe sora mea, mai mereu. Sora mea azvârle cuțite din priviri, i se înnegresc ochii, însă ai mei nu au culoare, sunt de un albastru palid, ca ai doicilor. Sora mea are un cărbune încins în fiecare scobitură. Intră tropăind în pas spaniol. La balul mascat, mama o îmbracă în straie andaluze. Ale mele sunt olandeze.

La plajă luăm gălețușe și lopeți de metal. Facem gră-măjoare. Umplem gălețușele cu nisip și le răsturnăm. Ne băgăm în apă în pantalonașii albi *petit-bateau*. Marea vine domol spre mine, o întâmpin în genunchi. Apa sărată în ochi. Prin apă o văd pe ea, zâmbetul ei, aerul ei visător. Aș vrea s-o iau în brațe. Mi se risipește în spumă.

*

În jurul copacilor de pe Rue Berton și de-a lungul Senei au pus grătare care să lase apa să se scurgă. O, cât mă fascinează grătarele acelea! Cu Sena nu am amintiri de atunci, doar de mai târziu; dar țin minte că Rue Berton coboară până la Sena, iar asta îmi place mult: pot să alerg cât mă țin picioarele până la colțul unde trebuie să le aștept pe *mademoiselle* și pe sora mea. „*Vous avez encore marché sur une crotte.*“ Asta e urât la străzi, că sunt pline de rahați de

câine care ți se lipesc de pantofi, de-aia zic francezii „*merde*“.
În camera noastră, la ora siestei, sora mea propune:

— Ne jucăm de-a câinii?

Facem un răhățel ici, unul dincolo, oriunde nimerim, până acoperim covorul. Apoi ne culcăm, fiecare în patul ei cu grilaj. *Mademoiselle* Durand intră și strigă:

— Doamna mama dumneavoastră o să afle despre asta. Ridicați-l! îi poruncește surorii mele. Iar dumneavoastră duceți-vă după apă și săpun, latră la mine.

Aș vrea să nu ne vorbească cu dumneavoastră, să ne îmbrățișeze din când în când, dar sora mea zice că ce-i în capul meu, doar suntem ducese.

*

Nounou a plecat cu toate rufele ei albe apretate, cu pălăriuța de soare din paie, rotundă ca fața ei și ca fețele noastre de copile, cu ciorapii albi, cu poala ca un munte, cu pieptul ei de doică, cu batistele mereu pregătite să sufle vreun nas rece, cu buzunarele largi ale șorțurilor, adevărate cutii cu surprize: un fir de ață, o aspirină, două elastice, inelul de chei, un rozariu minuscul cu Fecioara de la Lourdes, o caramăa învelită în hârtie transparentă, un bănuț. A lăsat în urmă carnetul negru, simplu și obișnuit, cu copertă lăcuită, rezistentă, căci așa se făceau odinioară; acum sunt din carton sau din plastic, nu strălucesc ca onixul. Întocmai cum însemnează croitoresele măsurile – bust, talie, șolduri –, la fel a notat și Nounou în creion, cu litere căznite, de școlăriță care nu terminase ciclul primar, cum creștea zi de zi două fete, două vițelușe bucălate, două